

PÓKHÁLÓS SZOBROK ÖREG HÁZAK UDVARAIBAN

Az évek peregnék, az ideálok letűnnek, a nagy szellemek sírjukba hanyatlanak és a multból emlék lesz... Az élet rohan és könnyörtelenül legázol mindent maga előtt. Mocsaras, lapályos síkságon kis házak emelkednek s a fogáthátú vityillók romjain világvárosok növekednek föl. A gondolat, ez a nagy varázsló, csákányokat suhint elő s rombol és semmisít, aztán kifordítja a bűvös tarisznyát s az ósdi kövek helyére tündérvilágot hazudik. Századokon át tornyosulnak a romok s századokon át sodorja azokat az élet szélvészese irama. A korok letűnnek, a szépségek elmúlnak, az alkotók megpihennek: a multból csak emlék marad...

Az emlék az egyetlen, amit meg lehet menteni, amit a késői emberöltők is kegyelettel megőriznek. A hajdani Pest évszázados multjának azonban van néhány ittelejtett darabja, amelyek árván roskadoznak az elhagyottság porrétege alatt. Szobrok ezek az emlékek, elfelejtett szobrok, amelyek régi házak udvarában húzódnak meg s egy elmúlt, boldog világ hangulatát árasztják maguk körül. Az ódon alkotások azoknak az időknél tanui, amikor a

házak kútjait szobrokkal díszítették s azoknak a regényes koroknak hírdetői, amikor az építőművészet a szem gyönyörűségét is gazdagítani akarta. A rohanó élet kevés ilyen szobornak kegyelmezett meg. A roskatag, öreg házak eltűntek a föld színéről; helyükön sívár, kopár bérpaloták ágaskodnak s a kegyelet csak itt-ott kímélte meg a százados emlékeket.

Árkados, öreg épület a régi Llyod háza a *Dorothy ucca* 14 szám alatt, ahol az ötvenes években nyílt meg a gabonacsarnok s ahol később az osztrák császári pátenis értelmében föllállított első budapesti tőzsde kapott hajlékot. A „kereskedői pitvarban”, amelynek tágas termei visszhangzottak az „ich kauf’, ich geb’” kiáltásoktól, empire-stílusú kütszobor porosodik. Kis medence fölött emelkedik a kecses talapatz s rajta ógörög lepelbe öltözött nőalak áll. Jobb kezében vízeskancsót fog, baljával apró kelyhet emel, mintha most öntötte volna tele a korszóból és nyújtaná az enyhet a szomjúhozónak... A görög szépség feje fölött elviharzott a szabadságharc, a kiegyezés, a viágháború. Az idők vasfoga kikezdte nemes vonalait; az egyik karja repedezik s a réseken át és

Rátkay György, Rátkay Márton fia hat évi távollét után hazaérkezett Amerikából. Rátkay György mint tervező szép karriert csinált odakint. Rátkay Márton a pályaudvaron várta szeretett fiát, aki feleségével érkezett meg Pestre. Rátkay Györgyné csak itt Pesten ismerkedett meg apósával. Rátkay Vera, György, Rátkay Mártonné, Rátkay, Rátkay Györgyné

(Wellesz Ella felv.)

boltozatában nyugszik az oroszlán s fejét keményen magasra szegzi. Éles tekintetét nem kerüli ki senki, aki a kapun belép: Királyi pillantása elriasztja a rossz úton járókat.

Páz házzal odébb, a *Bálvány ucca* 20. szám alatt nagy és ódon udvar terpeszkedik. Az udvar hátsó felében két terebélyes akácfa vet árnyékot a bolthajtásos falmélyedésre; abban van elhelyezve a női szoboralak. Termetét talpig lepel födi, ajkán bájos mosoly, jobb karján virágkoszorú. Az alacsony talapzaton ez a név olvasható: *Flóra*. A szoboralak nem más, mint a virágzásnak és a tavasznak római istennője, Flóra. I. Napoleon korának művészeti ízlésében, a görög-római műformákat alkalmazó empire-stílusban készült és megalkotója a régi Pesten annyira ismert *Dunaiszky Lőrinc* volt. A szobor művészettörténeti szempontból is nevezetes, mert *Dunaiszky*, aki Bécsben képezte ki magát, a Fischer-féle rendszer szerint női holttest részei után mintázta meg alakjait. A nagymultú szoborműnek fehér gipsz az anyaga, de rárakódott portól egyre jobban szürkül.

A túlsó oldalon, a *Bálvány ucca* 19. szám alatt újabb átépített ház komorlik. Ennek kietlen udvarán is ott maradt a régi-régi kút, hogy egy kis melegséget vigyen a szürke négy fal közé. A boltíves fülkében fiatal leány áll a talapzat fölött; balkeze a csipője alatt nyugszik, jobbával gyöngéden emeli

a vizeskorsót. Kecses termetén könnyedén omlik végig a lepel, mélézó arcát dús hajkorona övezi. A kút öreg kövei körül ott leng a rózsaszínű mult fekete gázfátyola. A talapzatból az oroszlánfejes csapot már régen kicsavarták, a helyén úr tátong s a finomarcú gipszleány üres kancsójára egy szomjas vándor sem kíváncsi...

Régi szobormű ékesíti az *Eötvös tér* 2. számú ház udvarát is. Nepomuki Szent János szobra áll ott, a szenté, akit a XIV. században Venczel király a Moldvába fojttatott, mert a prágai érsek mellé állott kettőjük harcában. A szobrot eredetien a régi hajókikötőnél állították föl, ott védelmezte hajdan a hajósokat s csak akkor került ebbe a házba, amikor a kikötőt lebontották. A háztulajdonos hozatta el a szoborművet és kútja díszítésére használta föl. Nepomuki Szent János szobra azóta itt áll, az ósdi ház udvarának közepén. Fejét csillagos glória övezi, arcát féloldalt kissé lefordítja s ajtatosan nézi a kezében fekvő feszületet.

A régi Pest építészetének multja és egész hangulata fűződik ezekhez az öreg kövekhez, amelyeket a csákányok elkerültek. A gondolat, a legnagyobb varázsló századokon át hordja szét az ódon romokat, hogy a helyükre tündérvilágot hazudjon. A korok letűnnek, a szépségideálok elmulnak, a nagy alkotók örökre pihenni térnek s a multból csak emlék marad...

Huray István